

Πέρα από το ιδιωτικό και το δημόσιο: Το μνημείο ως κοινό αγαθό

Στέλιος Λεκάκης

Centre for Landscape – Newcastle University | Αρχαιολόγος – Σύμβουλος
Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

DOI: 10.5281/zenodo.10813403

Περιεχόμενα παρουσίασης

1. Πολιτιστική κληρονομιά: Μια (ατελής) κριτική
  2. Μνημεία στη χωρία των κοινών
  3. Ορίζοντας – μια νέα γλώσσα
- Μελέτες περίπτωσης από το Αιγαίο Πέλαγος

**Cultural heritage
in the realm of the commons**

edited by: Stelios Lekakis

- Διεπιστημονική συμβολή για τα «κοινά του πολιτισμού»
- Εστίαση: Μετά την Κρίση, ΝΑ Ευρώπη και Ελλάδα
- Νέα προσέγγιση: αναπλαισίωση πολιτιστικής κληρονομιάς και της διαχείρισής της

Co-creating heritage: Bottom-up planning for rural heritage in Naxos, Greece

- «Συν-δημιουργία της πολιτιστικής κληρονομιάς: Συμμετοχικός σχεδιασμός για τη διαχείριση των αγροτικών περιοχών»
- Newcastle University, Uni. of Edinburgh, MONUMENTA
- Συμβούλιο Έρευνας στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες (Arts & Humanities Research Council), Μ. Βρετανία
- «Από τα κάτω» διαχείριση
- Ερμηνεία-αξίες του αγροτικού τοπίου
- Συμμετοχικές διαδικασίες

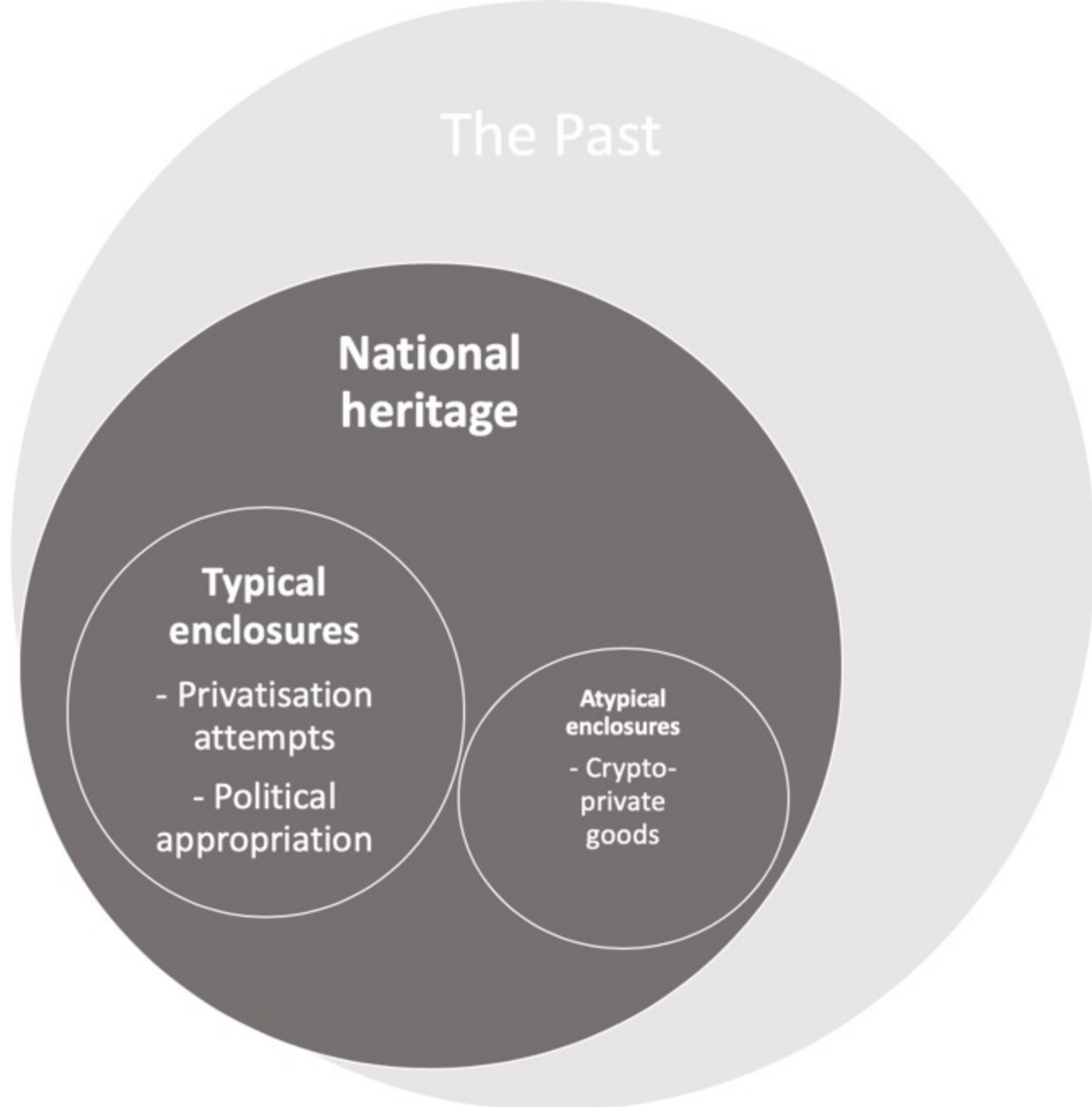
1. Πολιτιστική κληρονομιά: ένα εθνικό έργο

- 17^{ος}-19^{ος} αι: Ανάδυση των εθνών κρατών στην Ευρώπη
- Μνημεία ως τοπόσημα της εθνικής ιστορίας, αντανακλούν, τεκμηριώνουν και προπαγανδίζουν την εθνική ταυτότητα.
- Πολιτιστική κληρονομιά: «Πολιτιστική ιδιοκτησία» (Cultural property)
- Θεσμικό πλαίσιο: Ελλάδα 1834, Ισπανία 1860, Ιταλία 1872, Ουγγαρία 1881, Αίγυπτος 1881, Ηνωμένο Βασίλειο 1882 | Οθωμανική αυτοκρατορία 1884
- “Για το κοινό καλό” – το κράτος (δημόσιος υπάλληλος) ως ο επιμελητής

1. Πολιτιστική κληρονομιά: ένα εθνικό έργο

- Η διαδικασία επιστροφής ως συγκρουσιακή χειρονομία: Το παρελθόν ως πεδίο διαγκωνισμού
- Μνημεία, τοπία, αντικείμενα, προσωπικότητες: Κοινωνικά σημαντικά – επιλέγονται και περιφράσσονται
- Ταυτότητα και επιμέλειά της
- Μια αλήθεια

The Past

**National
heritage**

**Typical
enclosures**

- Privatisation attempts
- Political appropriation

**Atypical
enclosures**

- Crypto-private goods

Δημήτρης Κωνσταντίνου – Θησεΐον, Αθήνα (1865) From: <http://bit.ly/2pcrdVM>

1. Πολιτιστική κληρονομιά: ένα εθνικό έργο

- Το παρελθόν ως πεδίο διαγκωνισμού
- Μνημεία, τοπία, αντικείμενα, προσωπικότητες: Κοινωνικά σημαντικά – επιλέγονται και περιφράσσονται
- Ταυτότητα και επιμέλεια της
- Απομάκρυνση έτερων αναγνώσεων / χρήσεων / κοινοτήτων
- Τουρισμός (1920 κ.ε.) – μόνος τρόπος επαναπροσέγγισης είτε ως πελάτης είτε ως μικροδιαχειριστής

ysma.gr

• Υλικότητα

<https://www.namuseum.gr/>

• Μονοσήμαντο

• Απομάκρυνση / αμμηχανία

Αλλαγή αφηγήματος

- Πρόσφατη συνθήκη στην Ελλάδα: «Φολκλόρ της κρίσης»
- Υποχώρηση του κράτους πρόνοιας: Η ανάγκη ρευστοποίησης αγαθών: νερό, δημόσιος χώρος, παραλίες ...

30 Μαρτίου 2011

ΕΛΛΑΔΑ

αποκρατικοποιήσεις **■ Σχόλια**

Κατερίνα Μπακογιάννη

Αποκρατικοποιήστε τα μνημεία!

Η συζήτηση για το τι πρέπει ή μπορεί να αποκρατικοποιηθεί έχει ήδη αρχίσει και θα είναι ατέρμονη. Από τη μία οι προσδοκίες κάθε λογής οργανωμένων συμφερόντων (εργολάβων, συνδικαλιστών, προμηθευτών του δημοσίου κλπ.) και, από την άλλη, η βαθειά εδραιωμένη σε αρκετά μεγάλη μερίδα του κόσμου πεποίθηση ότι καμία κυβέρνηση δεν μπορεί να διαχειριστεί με αποτελεσματικότητα και διαφάνεια τα πράγματα εδώ που έχουμε φθάσει, διαμορφώνουν μια εκρηκτική ατμόσφαιρα για ένα θέμα που σε οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα θα μπορούσε να επιλυθεί με κοινή λογική.

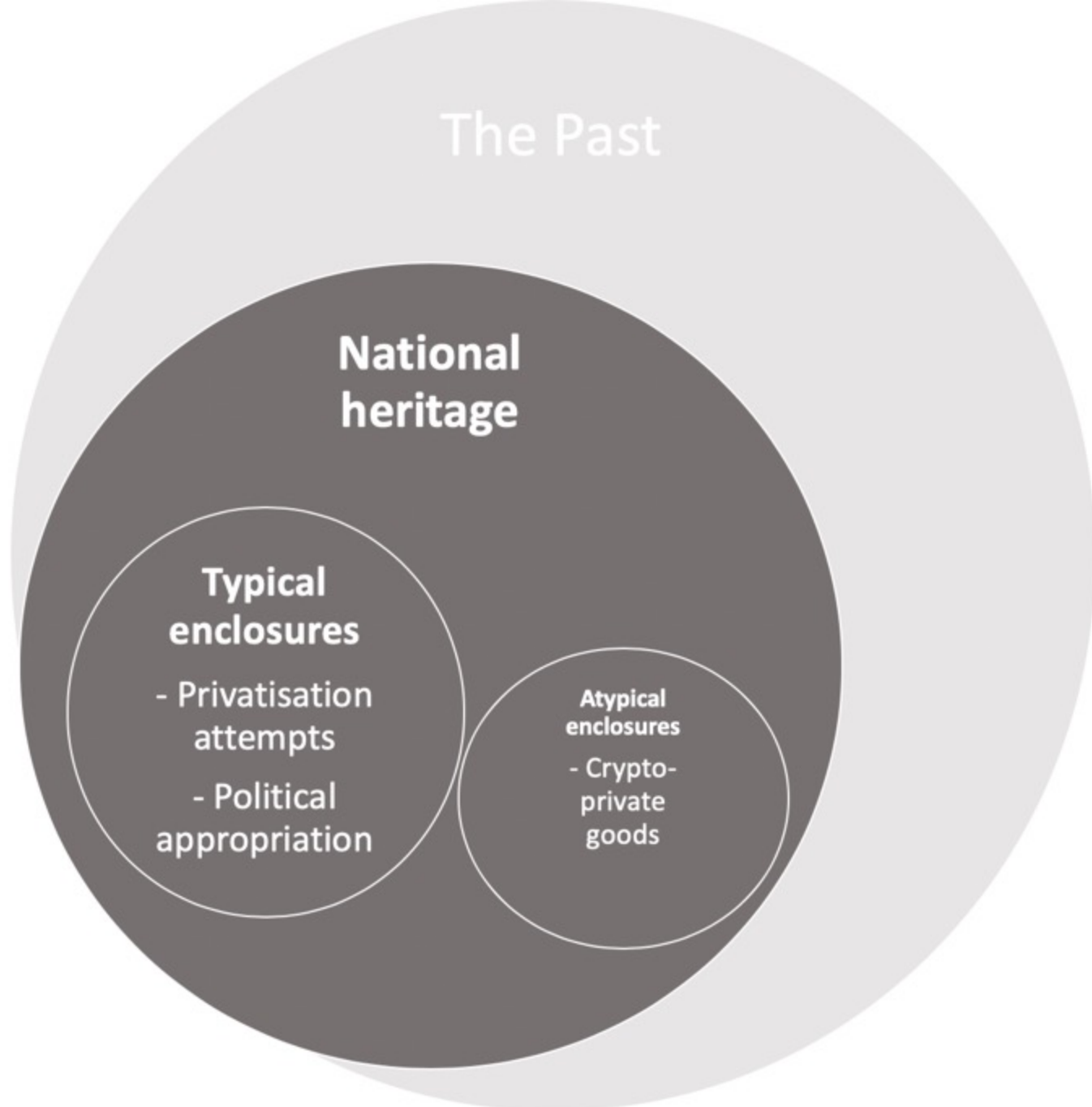
α | **α**

Πρόσφατα άρθρα της Κατερίνας Μπακογιάννη **➤**

Πρόσφατα άρθρα στην κατηγορία 'Ελλάδα' **➤**

Αλλαγή αφηγήματος

- Πολιτιστική κληρονομιά ως πόρος / πολιτιστικό κεφάλαιο
- Αυτοχρηματοδοτούμενος πολιτισμός
- Πολιτισμός = Τουρισμός
- Βερμπαλισμός διαχείρισης
- Μέτρα οικονομικής βελτίωσης – επιπλέον περιφράξεις προς όφελος των ιδιωτών

The Past

**National
heritage**

**Typical
enclosures**

- Privatisation attempts
- Political appropriation

**Atypical
enclosures**

- Crypto-private goods

- Proposal to rent out (small) archaeological sites to private firms for their management

Nemea, 2013

Αρχαιολογικός τουρισμός

Μεσσήνη 2014

30 ευρώ το εισιτήριο για Ακρόπολη - Αλλάζουν τα κόμιστρα για μουσεία και αρχ. χώρους

Σε δύο φάσεις η νέα τιμολογιακή πολιτική, που συνδέει το αντίτιμο με την επισκεψιμότητα και τη σπουδαιότητα για κάθε τόπο. Καταργείται το ενιαίο εισιτήριο.

Σύμφωνα με το υπουργείο, «η νέα τιμολογιακή πολιτική για τα εισιτήρια εισόδου στους Αρχαιολογικούς Χώρους, τα Μνημεία και τα Μουσεία του Υπουργείου Πολιτισμού (350 περίπου) είναι επιβεβλημένη με βάση τα δεδομένα της αυξανόμενης επισκεψιμότητας των τελευταίων 2 ετών, της χρήσης του ηλεκτρονικού εισιτηρίου σε 28 χώρους -έως σήμερα- με την μεγαλύτερη επισκεψιμότητα και το γεγονός ότι οι ισχύουσες τιμές αναθεωρημένες από 5ετίας είναι πολύ χαμηλές σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο».

Πολιτιστικά \ Μουσεία

Πανελλαδική στάση εργασίας των Αρχαιοφυλάκων - Σε ιδιώτες τα εισιτήρια της Ακρόπολης

Τετάρτη, 16 Ιανουαρίου 2024 11:39

Η ΠΕΥΦΑ αντιτίθεται στο διαγωνισμό ανάθεσης σε ιδιώτες της, για την έκδοση και τον έλεγχο των εισιτηρίων στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης.

SHARE:

Το σχέδιο νόμου αφορά στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο και το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, τα οποία θα επικορηνούνται και θα εποπτεύονται από το ΥΠΠΟΑ, θα φιλοξενούν τις συλλογές των καταργούμενων υπηρεσιών και θα στελεκώνονται από το προσωπικό που υπηρετεί σ' αυτές, το οποίο θα διατηρεί την οργανική του θέση στο ΥΠΠΟΑ και θα δηλώνει αν επιθυμεί να προσφέρει υπηρεσίες στα μουσεία-ν.π.δ.δ.

Στόχος είναι ο εκσυγχρονισμός της μουσειακής πολιτικής, όπως αναφέρει και το νομοσχέδιο, στο οποίο περιλαμβάνονται και άλλα ζητήματα σχετικά με τα μουσεία. Τίτλος του είναι «Εκσυγχρονισμός της μουσειακής πολιτικής και ζητημάτων διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς: ίδρυση μουσειών-ν.π.δ.δ., κρατική ασφάλιση της κινητικότητας των πολιτιστικών αγαθών, δράσεις του Ο.Δ.Α.Π. και του Μουσείου Ακρόπολης, ρυθμίσεις ποινικής προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Μητρώο

The Past

**National
heritage**

**Typical
enclosures**

- Privatisation attempts
- Political appropriation

**Atypical
enclosures**

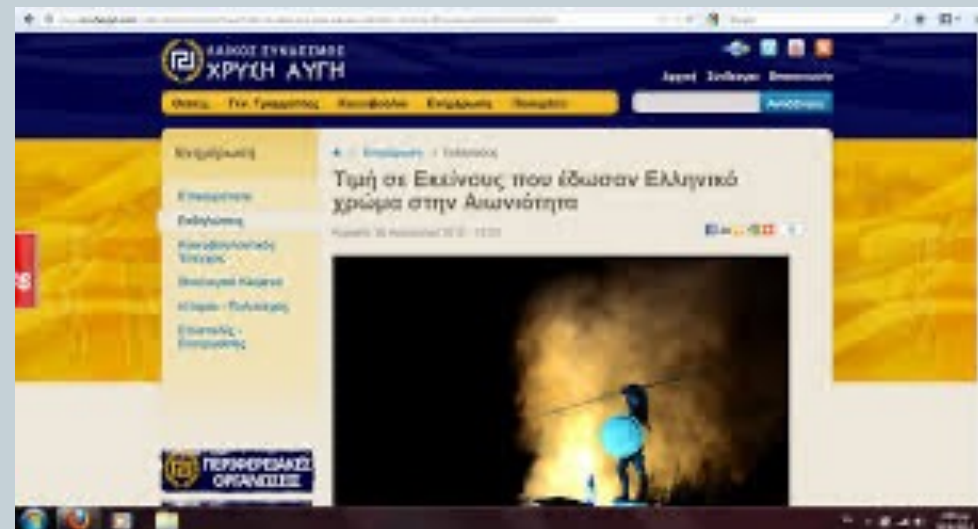
- Crypto-private goods

- Ερμηνεία συμβόλων & το περιεχόμενό τους, τις αξίες και τις πρακτικές

From: <http://www.xryshaygh.com/>

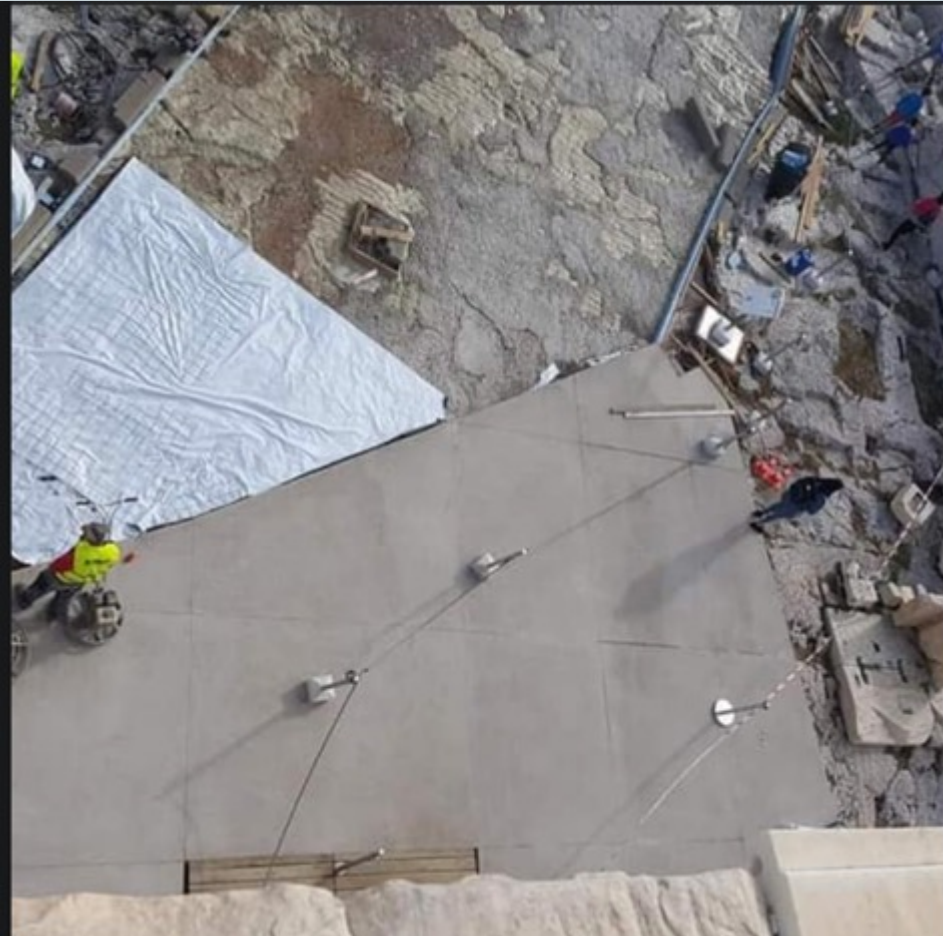

Χαρακτηριστικά

- Δυσφορία
  - Μονοσήμαντη ερμηνεία
  - Σωφρονισμός & Καταστολή

Χαρακτηριστικά

- Δυσφορία

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ✓

15 h · 🌐

Ανακοίνωση σχετικά με τις διαδρομές ΑμεΑ στην Ακρόπολη

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού εκφράζει τη χαρά του που ευαίσθητοι πολίτες ανησύχησαν για τις διαδρομές, που επιστρώνονται στον Βράχο της Ακρόπολης, ώστε να διευκολύνουν την πρόσβαση των ΑμεΑ, των ηλικιωμένων, των πολιτών με προβλήματα υγείας.

Εκφράζει ταυτόχρονα και τη λύπη του γιατί οι ίδιοι ευαίσθητοι πολίτες που διαμαρτύρονται, θα πρέπει μην έχουν επισκεφθεί τον Ιερό Βράχο τουλάχιστον επί μία εικοσαετία, που αυτές οι διαδρομές υφίστανται στρωμένες μετσιμέντο. Η διαφορά είναι ότι με το χρόνο και με το πέρασμα εκατομμυρίων επισκεπτών, όλα αυτά τα χρόνια, το υλικό έχει καταστραφεί και οι διαδρομές αποτελούν παγίδα ακόμα και για τους μη έχοντες δυσκολίες στην κίνηση.

Με τη λειτουργία του ανελκυστήρα πλαγιάς, που θα επιτρέψει με ασφάλεια και άνεση την άνοδο των επισκεπτών, που δυσκολεύονται για ποικίλους λόγους, στο μνημείο, βελτιώνονται οι υφιστάμενες διαδρομές με υλικό, το οποίο έχουν εγκρίνει η Επιτροπή Συντήρησης Μνημείων Ακροπόλεως, υπό την προεδρία του ακαδημαϊκού Μανώλη Κορρέ και το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο.

Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι από όλο τον κόσμο έρχονται κάθε χρόνο για επισκεφθούν τον Ιερό Βράχο. Ας μην είναι αυτό το προσκύνημα προνόμιο όσων δεν αντιμετωπίζουν κανέναν πρόβλημα στην ανάβαση. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι, άνθρωποι με ποικίλα προβλήματα

Ελλάδα / ΕΛ.ΑΣ.: Έρευνα για αστυνομικό που πέταξε λουλούδια για τον Γρηγορόπουλο

Το αρχηγείο της αστυνομίας διέταξε τη διενέργεια επείγουσας διοικητικής έρευνας

Χαρακτηριστικά

- Δυσφορία
  - Μονοσήμαντη ερμηνεία
  - Σωφρονισμός & Καταστολή
- Αγωνιστική διάθεση
  - 2007 – Πυρκαγιές
  - Κοινωνικά κινήματα / κινήματα πόλης

Μολύβια, κεριά και σημειώματα στο πεζοδρόμιο έξω από το κοσμηματοπωλείο στην οδό
Αδιστωνος στην Ομόνοια όπου βρήκε το θάνατο ο 33χρονος Ζακ Κωστόπουλος 📷 Eurokinissi

*Γράφοντας συνθήματα στη βιβλιοθήκη
του Αδριανού*

2. Μνημεία στη χωρία των Κοινών

Τα κοινά

Θεωρία & Πράξη

- Μια αρχαία μέθοδος / επικαιρικό ζήτημα
- Διαχείριση αγαθών
  - Αγαθό / πόρος
  - Σχετιζόμενο σύστημα κανόνων / πλαίσιο (κοινωνείν)
  - Συμμετέχουσες κοινότητες (κοινωνοί)

(In)tangible
Heritage
Goods & Social
Knowledge

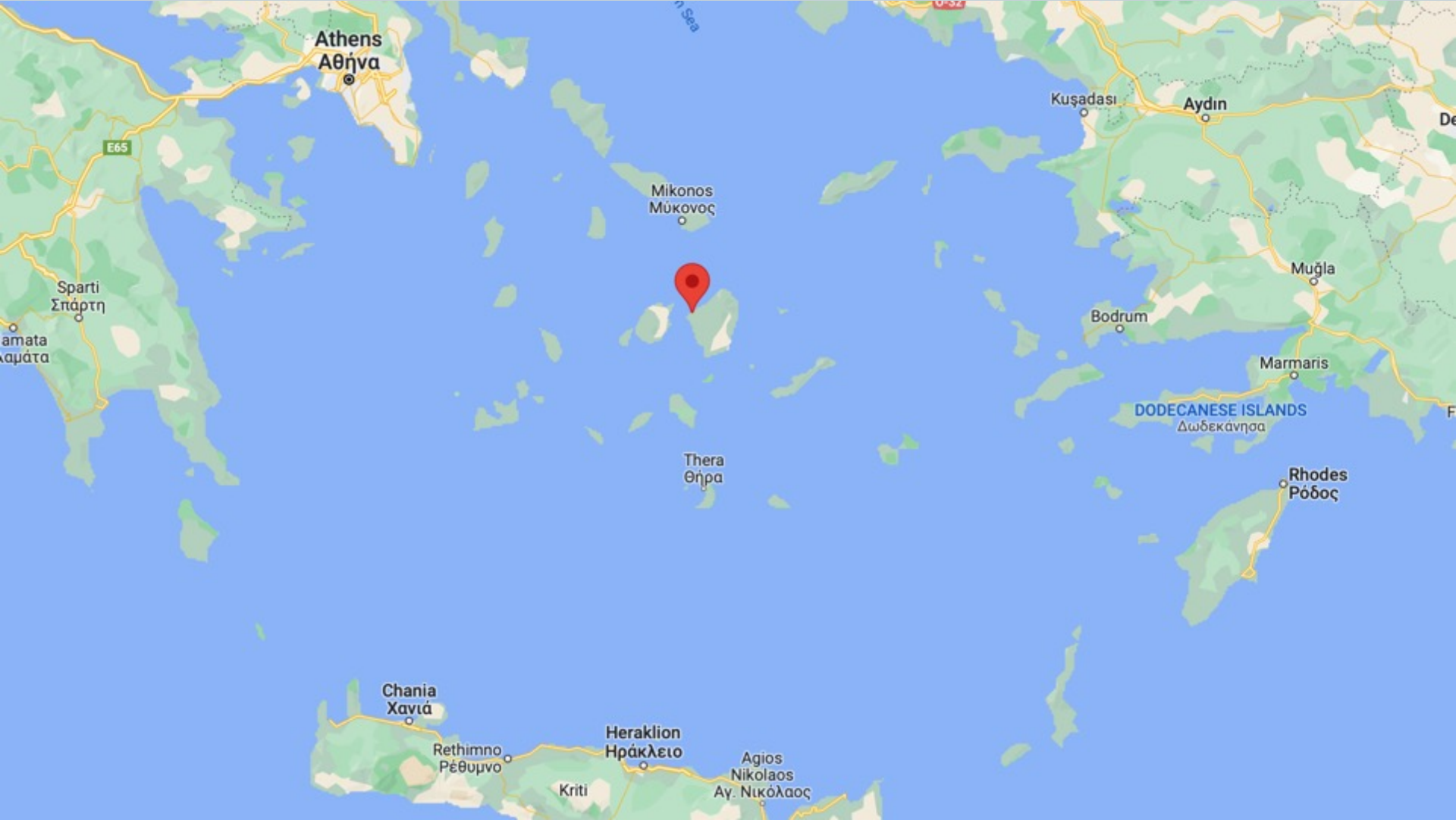
**Cultural
Heritage
as a
Commons**

Επανερμηνεία της
πολιτιστικής
κληρονομιάς ως κοινό

Public
(Communities)

Heritage
Commoning
(Governance &
Production)

Athens
Αθήνα

Kuşadası

Aydın

Mikonos
Μύκονος

Muğla

Sparti
Σπάρτη

Bodrum

Marmaris

DODECANESE ISLANDS
Δωδεκάνησα

Thera
Θήρα

Rhodes
Ρόδος

Chania
Χανιά

Heraklion
Ηράκλειο

Rethimno
Ρέθυμνο

Agios
Nikolaos
Αγ. Νικόλαος

Kriti

Τι είναι η αγροτική κληρονομιά;

- Κτίσματα αγροτικής και κτηνοτροφικής χρήσης, αλώνια, ανεμόμυλοι, νερόμυλοι, καλύβες, πηγάδια, ξερολιθιές, δεξαμενές, καμίνια, πατητήρια, γεφύρια, κρήνες, μονοπάτια, τα περισσότερα προϊόντα ανώνυμης, χρηστικής, λαϊκής αρχιτεκτονικής

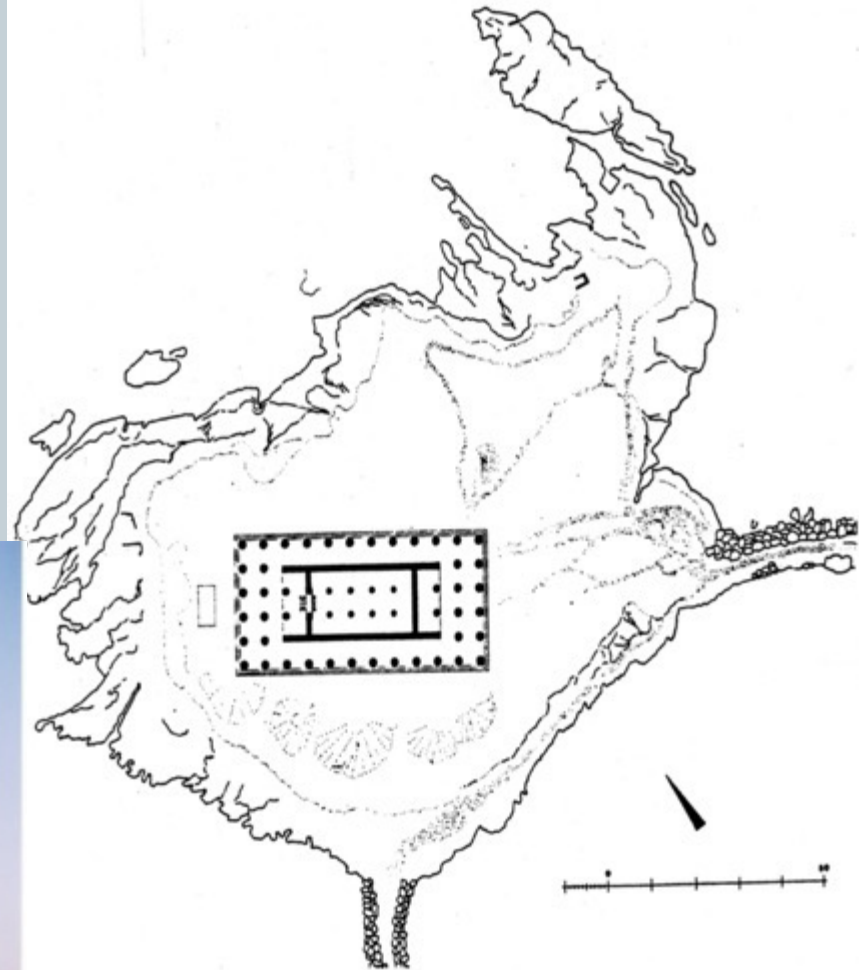
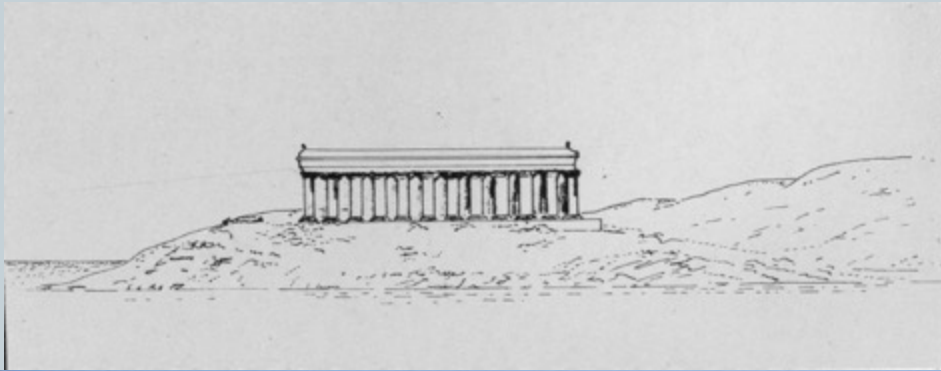

Απόλλων Δήλιος

(6^{ος} π.Χ.)

Δροσιανή (7^{ος} μ.Χ.)

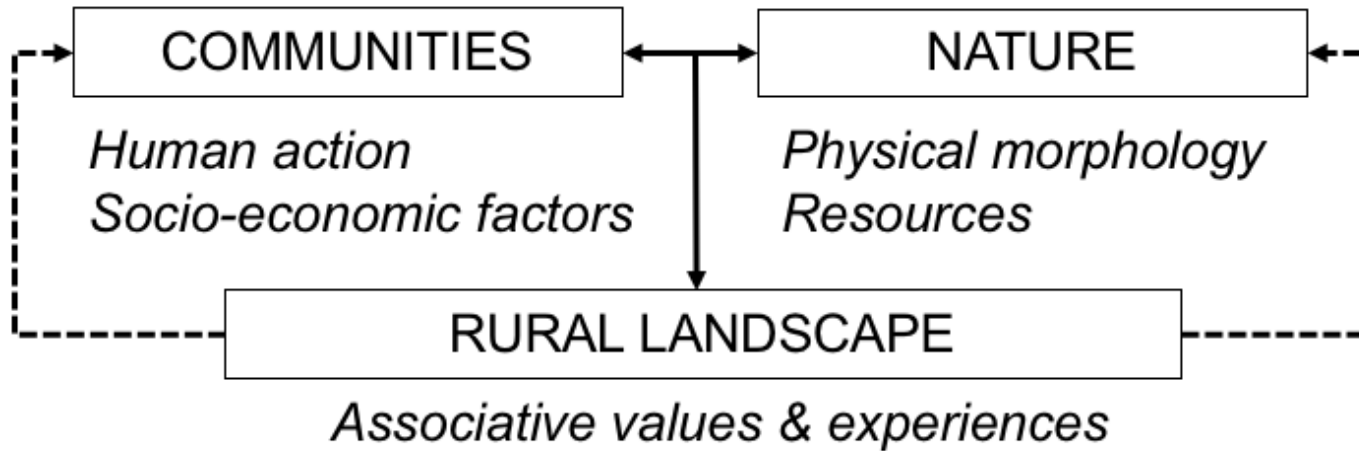

Κίνητρα - προσέγγιση

- Πολιτιστικό τοπίο – σύστημα αλληλεπίδρασης (CoE 2000)
- Οι αξίες (των ειδικών και μη ειδικών) είναι υποκειμενικές
- Δουλεύοντας (για/) με τις κοινότητες
- Εκτός κανόνα

Πέρα από το κτίριο

- Κοινότητες
- Κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις
- Τοπίο

Επανερμηνεία της αγροτικής κληρονομιάς ως κοινό

- Πόρος (διασταλτική θεώρηση)
- Κοινότητες (τοπικές & απομακρυσμένες)
- Σύστημα διαχείρισης (παραδοσιακές κοινότητες)
- + Δεν καλύπτεται ικανοποιητικά από το τρέχον θεσμικό πλαίσιο

Μεθοδολογία & έρευνα πεδίου

- Απρίλιος 2018 – Ιούνιος 2019
- Πάνω από 250 συμμετέχοντες συνολικά
- Στόχοι:
  - Εντοπισμός της θέσης της αγροτικής κληρονομιάς στην συνείδηση των τοπικών κοινωνιών
  - Διερεύνηση πιθανών τρόπων (συμμετοχικής) διαχείρισης
- Συνδυασμός συμμετοχικών εργαλείων για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων

Συναντήσεις δημοσίου διαλόγου (Public Dialogue Meetings)

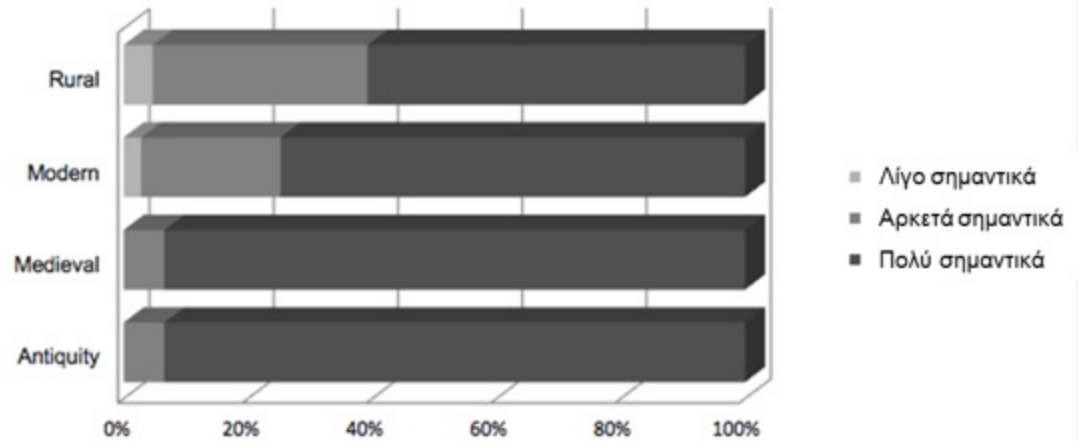

Ερωτηματολόγια

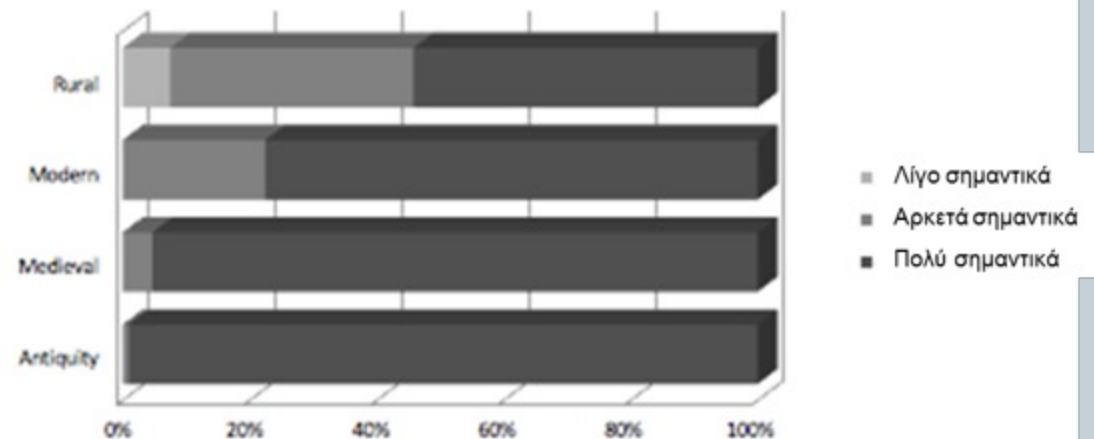
Θα τα χαρακτηρίζατε ως "μνημεία";

Η σημασία των μνημείων για την πολιτιστική ταυτότητα της Νάξου

Βαρύτητα της απώλειας των μνημείων της Νάξου

Εργαστήρια με παιδιά

Κατάρτιση Κυριακή 10 ετών

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Φιλόλογος Φλώρακα
Γιάννη Χάρκου

Ζωγραφίζουμε τα μνημεία της Νάξου

στην ημερίδα “ Τα αγροτικά μνημεία της Νάξου ”

Κυριακή 26 Αυγούστου
πρώην Σχολή Ουρσουλινών, Χώρα Νάξου
ώρα 19.30

Η ημερίδα γίνεται στο πλαίσιο του προγράμματος:
Co-creating heritage; Bottom-up planning for heritage
management in rural areas (AHRC Cultural Value, Fol-
low on Funding Scheme).

Συνεργάτες του Εργαστηρίου
Πανεπιστήμιο New Castle και MONUMENTA

Εργαστήρια (Nominal Group Technique)

Το παρελθόν στο παρόν: Αποκωδικοποιώντας τις αξίες

- «Ρομαντικές» αναγνώσεις – εξιδανίκευση
  - Σύνδεση/συνέχεια με το αρχαίο παρελθόν
  - Τα παρελκόμενα της «εθνικής κληρονομιάς» και ο εθνικός εξαιρετισμός
  - Παρακαταθήκες ιστορίας
  - Μοναδικότητα

Το παρελθόν στο παρόν: Αποκωδικοποιώντας τις αξίες

- «Αυτοβιογραφικές» αφηγήσεις
  - Τοπόσημα προσωπικής/οικογενειακής ή κοινοτικής ιστορίας
  - Συναισθηματική διάσταση, ζωντανές μνήμες (χρώματα, μυρωδιές, γεύσεις)
  - Κοινοτική μνήμη/συλλογική ταυτότητα
  - Αλληλεγγύη
  - Αρμονία με τη φύση
  - Ιδιοσυγκρασιακή διαδικασία ιστορικοποίησης του παρελθόντος (Stewart 2017)

Το παρελθόν στο παρόν: Αποκωδικοποιώντας τις αξίες

Ρομαντικές περιγραφές

Αναπαραγωγή του «από τα πάνω» αφηγήματος
'Outstanding heritage'

Αυτοβιογραφικές περιγραφές

Προσωπική σχέση προερχόμενη από τις μνήμες
'Ordinary / quotidian / ubiquitous heritage'

Σημασία

Το παρελθόν στο μέλλον: Προς ένα συλλογικό σχέδιο δράσης

Σχετικά με την **προστασία**:

- Ορισμός (ασάφεια όρου)
- Καταγραφή
- Ευαισθητοποίηση
- Πρακτικά ζητήματα (καλές πρακτικές – κίνητρα)

Το παρελθόν στο μέλλον

Σχετικά με την **ανάδειξη**:

- Έλλειψη ορισμένου/οριστικού οράματος
  - Μετατροπή σε μουσεία
  - Αναβίωση αρχικών χρήσεων
  - Επανάχρηση για πολιτιστικούς σκοπούς
  - Επανάχρηση για τουριστικούς-εμπορικούς σκοπούς
- Αμήχανη αντιμετώπιση
- Αυτονομία vs. συνεργασία με κράτος/φορείς

Συμπεράσματα

- Η σημασία της μνήμης – δημιουργία/συνοχή τόπου
- Προσωπικές και συλλογικές αξίες (ιστορία της οικογένειας και του χωριού / του τοπίου).
Εμφωλευμένες ταυτότητες
- Εκπαιδευτική σημασία
- Συνδεόμενα στοιχεία: γνώση, γλώσσα, μουσική, ατυπικές μορφές διαχείρισης πόρων, στρατηγικές επιβίωσης | τρόπος του ζην
- Πολιτική προοπτική (ρόλος του ενεργού υποκειμένου – πολίτη)

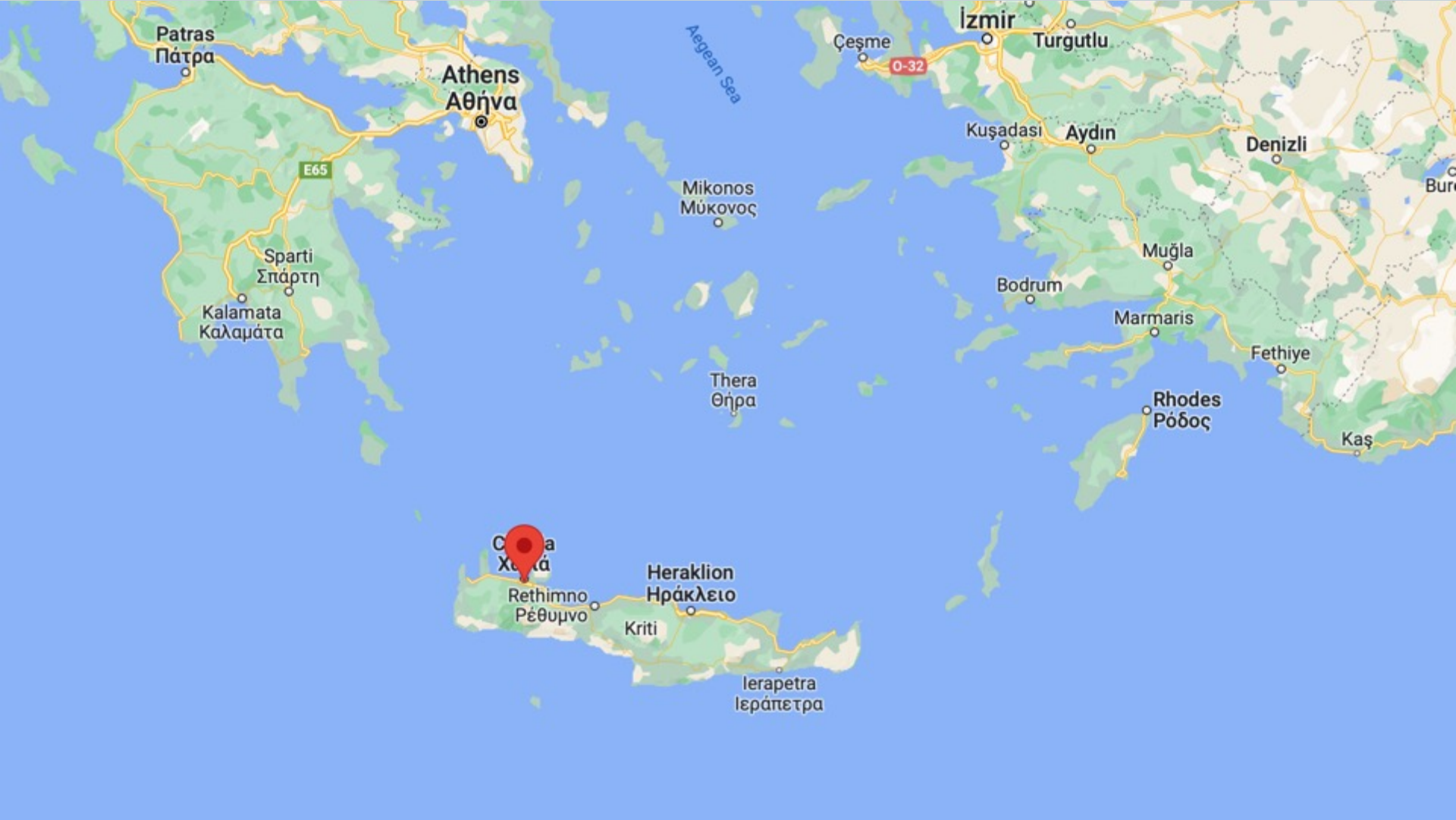
Δημοσιεύσεις

- Από τα μνημεία στα τοπία. Η αγροτική κληρονομιά της Νάξου ως πολιτιστική κληρονομιά υπό δημιουργία. *Ναξιακά 8 (2019): 243-255.* <http://bit.ly/ruralnaxos>
- Heritage in the making: The poetics of rural heritage and its mnemeiosis on Naxos island, Greece. *Journal of Rural Studies.* <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.04.021>
- Can cultural economy be social? Discussing about the rural heritage of Greece. *The Greek Review of Social Research.* Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. <https://doi.org/10.12681/grsr.24827>
- Co-creating the future of rural heritage: An empirical application of the Nominal Group Technique to Naxos, Greece, *International Journal of Heritage Studies* <https://doi.org/10.1080/13527258.2023.2181376>

Hidden landscapes of Naxos

Patras
Πάτρα

Athens
Αθήνα

E65

Sparti
Σπάρτη

Kalamata
Καλαμάτα

Mikonos
Μύκονος

Thera
Θήρα

Chania
Χανιά

Rethimno
Ρέθυμνο

Kriti

Heraklion
Ηράκλειο

Ierapetra
Ιεράπετρα

Izmir

Çeşme

0-32

Turgutlu

Kuşadası

Aydın

Denizli

Muğla

Bodrum

Marmaris

Fethiye

Rhodes
Ρόδος

Kaş

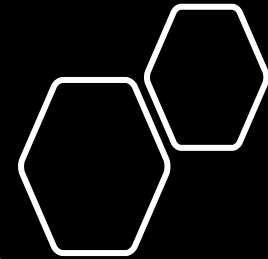
Aegean Sea

‘BUILDING A NEW WORLD IN THE SHELL OF THE OLD’

Historic building squats and heritage commons.
The case of Rosa Nera at Chania, Crete

Stelios Lekakis

In the European context, cultural heritage has been traditionally considered as a public good, invented in the realm of nation-states and stewarded to document the deeds of the glorious ancestors on behalf of their descendants. Even though this has been challenged, criticism of this national appropriation or “enclosure” of the past remains incomplete. To extend the discussion, this chapter adopts a heritage-as-commons perspective; that is, a resource managed by synergetic communities, following agreed regulations for the shared interest. As case studies, I explore historic building squats in Greece and focus on the 5th Army Division building, also known as the Rosa Nera squat, situated in the touristic centre of the old city of Chania in Crete. A systematic ethnographic research engagement allowed me to explore this inspiring grassroots mobilisation to protect and use the historic building in unauthorised ways and led me to the defending of the listed building squat in court. Based on that work, in this chapter, I discuss the ontological framework of heritage commons that reconceptualises the static heritage fabric, the passivity of communities and the apolitical processes of their participation towards more democratic, socially relevant and occasionally agonistic social involvement towards a viable governance of heritage.

Cultural Commons

ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Κ.Α.Ο.
ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

Φεβρουάριος 2019

Touristland

- 2020: 500.000 αφίξεις / τσάρτερ
- rBNBs / ξενοδοχεία
- Τουριστικοποίηση
- Οι κάτοικοι εγκαταλείπουν το ιστορικό κέντρο – θερινή σαιζόν

1899

Βιβλιοπαρουσίαση - Συζήτηση "Κοινά, κινήματα και πολιτιστικά αγαθά"

Εισηγητές: Στέλιος Λεκάκης
Αλέξανδρος Κιουπκιολής

Τετάρτη 19/2/2020 - 20:00

Κατάληψη Rosa Nera

Λόφος Καστέλι, Παλιό Λιμάνι, Χανιά

1899

2017

ΟΙ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

μια περιήγηση στις γειτονιές των
ξεχασμένων της πόλης

κατάληψη Rosa Nera, Λόφος Καστέλι, Ιούνιος 2018

Κτίριο 5ης Μεραρχίας / Κατάληψη Ρόζα Νέρα

- Santa Maria de Miracolo – Ενετική περίοδος
- 1870-80: Δικαστήριο (Οθωμανοί)
- Διοικητήριο Κρητικής Πολιτείας (1898-1913)
- Κτίριο 5^{ης} Μεραρχίας μετά την Ένωση με το Βασίλειο της Ελλάδας
- Γερμανική κατοχή - επίταξη
- 1986 Δωρεά Υπουργείου Άμυνας στο Υπουργείο Παιδείας. Χρησιμοποιήθηκε για λίγα χρόνια – διοικητικές υπηρεσίες Πολυτεχνείου
- Εγκαταλείφθηκε

Κτίριο 5ης Μεραρχίας / Κατάληψη Ρόζα Νέρα

- 21^η Ιουνίου 2004: Κατάληψη
- Ανοιχτή συμμετοχή στη διαχείριση / εβδομαδιαία συνέλευση
- 20 χρόνια παρουσίας
- **Αναπτύχθηκαν:** θεατρική σκηνή/ομάδα, παιδότοπος, βιβλιοθήκη, χώρος επισκευής ποδηλάτων, προσωρινή στέγη για 20 άτομα
- Επισκευές ήσσονος σημασίας – χρήσης
- Πώς μια κοινότητα επισκευάζει ένα κτίριο για να εξυπηρετήσει τρέχουσες και διαρκείς ανάγκες δημόσιας χρήσης;

Κτίριο 5ης Μεραρχίας / Κατάληψη Ρόζα Νέρα

- 2016: Πλειστηριασμός από το Πολυτεχνείο
- 2017: Παραχώρηση σε εταιρεία που δημιουργήθηκε για τη συμμετοχή στον πλειστηριασμό.
- 26.09.2017: Συζήτηση στη Βουλή για τη σύμβαση παραχώρησης: εκπαιδευτική χρήση
- 2017: Κηρύσσεται μνημείο
- Συζήτηση τοπικά για τη χρήση του: Αρχείο, βιβλιοθήκη, μη εμπορικές χρήσεις

Κτίριο 5^{ης} Μεραρχίας / Κατάληψη Ρόζα Νέρα

- 5^η Σεπτεμβρίου 2020:
Εκκένωση – 2500
διαδηλώνουν.
- Εναλλακτική συνέλευση
- «Δημιουργική δύναμη
βγαίνει στην πόλη»

DELUXE TOURIST DYSTOPIA

eps

CHANIO LAND

POLITICIS HOTEL

BOU TIPOU HOTEL

ΠΟΛΗ ΧΩΡΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

ΠΟΛΗ ΝΕΚΡΗ

They shut Rosa Nera we open up the city

Κτίριο 5^{ης} Μεραρχίας / Κατάληψη Ρόζα Νέρα

- Ιούλιος 2021: Ανακατάληψη – μη βίαιη
- Φεβρουάριος 2022: «Δίκη για φθορά μνημείου»
- Συμμετοχή ως μάρτυρας υπεράσπισης

Το κατειλημμένο μνημείο

- Κατάληψη ως μέσον ανοίγματος/απελευθέρωσης του τόπου και της ιστορίας: Πρώτη φορά που το κτίριο δεν είναι κέντρο εξουσίας
- Το κτίριο λειτουργεί με «κοινωνικό ενοίκιο» συμμετοχή στα καθημερινά και τα ειδικά. Πληρώνεται με χρόνο και εργασία – συλλογική ζωή
- Όχι για τους «τοίχους» αλλά για τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε αυτούς και τις αξίες – μέχρι την κατάργηση της έννοιας του μέσα-έξω
- Γείωση κοινωνικών κινημάτων/αιτημάτων και ο πολιτικός ορίζοντας – η κοινότητα ως μέρος της μελλοντικής κοινωνίας
- Εναλλακτικές οντολογίες για την πολιτιστική κληρονομιά: Εκτός του τουριστικού ορίζοντα

3. Ορίζοντας / νέα γλώσσα

- Κοινωνική στροφή στη διαχείριση
- Αναγνώσεις με σημείο φυγής την ευρεία συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων
- Πληθυντική προσέγγιση / κοινότητες – θεωρητική παραδοχή
- Εργαλειακά: υιοθέτηση και προσαρμογή

Συμπεράσματα - συζήτηση

- Συμμετοχή; Ανολοκλήρωτη κριτική – πολιτικός ορίζοντας
- Εμπειρία από άλλους πόρους κοινής δεξαμενής / έννοια των «κοινών»
- **Κοινωνικός χρόνος των μνημείων**
- Τα κοινά και η ανάγκη της ενεργητικής εμπλοκής / τρόπος ζωής
- Νέα οπτική στη διαχείριση των μνημείων
- Επανερμηνεία του παρελθόντος – οντολογικά εκτός κανόνα

(In)tangible
Heritage
Goods & Social
Knowledge

**Cultural
Heritage
as a
Commons**

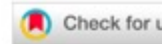
Επανερμηνεία της
πολιτιστικής
κληρονομιάς ως
κοινό

Public
(Communities)

Heritage
Commoning
(Governance &
Production)

RESEARCH ARTICLE

Rethinking GLAMs as commons: a conceptual framework

[version 1; peer review: 2 approved with reservations]

Vasilis Avdikos¹, Mina Dragouni¹, Martha Michailidou², Dimitris Pettas ¹

¹Department of Economic and Regional Development, Panteion University of Social and Political Sciences, Athens, Attica, 176 Greece

²Department of Communication, Media and Culture, Panteion University of Social and Political Sciences, Athens, Attica, 1767 Greece

V1 First published: 21 Sep 2023, 3:157
<https://doi.org/10.12688/openreseurope.16473.1>
Latest published: 21 Sep 2023, 3:157
<https://doi.org/10.12688/openreseurope.16473.1>

Abstract

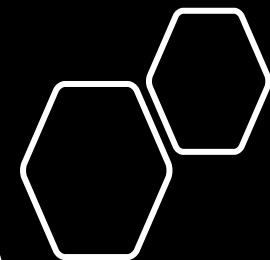
In this paper, we reflect on 'new commons' theory and elaborate on the ontology of memory institutions with the aim to develop a comprehensive conceptual framework for 'commons-oriented' GLAMs (Galleries, Libraries, Archives and Museums). In doing so, we propose an alternative for governing and managing cultural heritage against a backdrop of limited public funding and pressures for development

Open Peer Review

Approval Status ? ?

	1	2
version 1		
21 Sep 2023	view	view

1. **Peter Gould**, Indiana University
Bloomington, Bloomington, USA

Παίζοντας Μπάλα στο Ασκληπιείο της Περγάμου

Ιεράπετρα, Κρήτη

Συμπεράσματα - συζήτηση

- Νέες – **αχαρτογράφητες** συμπαραδηλώσεις που υπερβαίνουν την παραδοσιακή έκφραση του «μνημείου».
- **Κοινωνική μνημειακότητα** - αξιολόγηση εκτός του εθνικού κανόνα
- Το μνημείο **της μνήμης** – παρά το μνημειακό μνημείο / γειωμένο στην κοινότητα / η πολιτιστική κληρονομιά ως **σχεσιακό αγαθό** πέρα από το υλικό και το άυλο / **χρονικότητα**

Συμπεράσματα - συζήτηση

- Διαδικασία «μνημείωσης» (mnemeiosis) του τοπίου σε αντίθεση με τη μνημειοποίησή του.
- «Κληρονομιά υπό δημιουργία» (heritage in the making) στη συνείδηση των τοπικών κοινοτήτων
- Πολιτικές της φροντίδας